

Uanmeldte veterinær-kontrolbesøg

Af advokat Uffe Baller, Interlex Advokater, Århus

– fokus på landmandens retssikkerhed

Jeg har gennem de sidste cirka 30 år specialiseret mig i landbrugets retsforhold. Siden midten af 90'erne er der kommet øget fokus på animalske producenters medicinforbrug og overholdelse af dyreværnslovgivningen. Der har samtidigt været tilsvarende fokus på praktiserende dyrlæger og transportører. Jeg har gennem årene ført et stort antal sager over hele landet for denne persongruppe.

Voldsomme og krænkende oplevelser

Et af de temaer jeg ofte er stødt på, er Fødevarestyrelsens (Rejseholdet) uanmeldte kontrolbesøg og de rettigheder, man har i den forbindelse. Det foregår ofte ret voldsomt, idet Rejseholdet typisk møder op med tre-fire mand og politi tidligt om morgenen, og der er eksempler på, at de har indvarslet TV til besøget. Denne fremgangsmåde og formen hvorunder kontrolmødet afholdes, føles ofte stærkt krænkende for producenten og dennes familie.

Reglerne foreskriver, at 5 pct. af besætningerne årligt skal udtages til uanmeldt kontrol. Herudover kan man forvente kontrol, hvis der på slagteriet eller mejeriet er konstateret uregelmæssigheder i forbindelse med producentens leverancer, og i øvrigt såfremt man er kommet i ”søgelyset”.

Går efter brodne kar

Ud fra veterinærrejseholdets oplysninger om kontrolbesøgene, er der ”nok at komme efter”, som lederen af veterinærrejseholdet, Flemming Kure Marker, har udtrykt det i en artikel i Dyrilægemagasinet, hvor han udtaler, at der i de fleste tilfælde afsløres adskillige ulovligheder ved kontrolbesøgene, hvilket har sammenhæng med, at man ”går efter de brodne kar”. De oftest forekomne forhold angives at være mangler ved medicinregn-

skabet, ulovlig medicin, og at der ikke i tide er grebet ind overfor sygdom eller tegn herpå.

” Det er kendetegnende for sådanne kontrolbesøg, at en række af de retsgarantier, der gælder på andre områder, er sat ud af kraft. ”

Kræver ingen ransagningskendelse

Kontrollen kan iværksættes uden, at der er konkret mistanke om, at der foreligger overtrædelse af lovgivningen. Konstateres der noget sådant eller mistanke herom, følges sagen normalt op med en politianmeldelse og/eller en indberetning til Fødevarerhverv med henblik på stillingtagen til, om der skal ske fradrag i landbrugsstøtten i henhold til reglerne om krydsoverensstemmelse.

Man kan ikke modsætte sig kontrollen, som veterinærmyndigheden om fornødent kan kræve gennemført med bistand af politiet, uden at der på forhånd skal foreligge en ransagningskendelse.

Reglerne om kontrolbesøg udspringer af en EU-forordning fra 2003, som er implementeret i forskellige love, eksempelvis fødevarereloven, økologiloven, dyreværnsloven, lov om hold af dyr, lægemiddelloven og i lovgivningen om krydsoverensstemmelse.

Retsgarantier sat ud af kraft

Det er kendetegnende for sådanne kontrolbesøg, at en række af de retsgarantier, der gælder på andre områder, er sat ud af kraft, jf. eksempelvis lov om dyrehold § 65:

”Tilsynsmyndigheden og personer, som er særligt bemyndiget hertil, har til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til offentlige og private ejendomme, lokaliteter, transportmidler, forretningsbøger, papirer m.v., herunder elektroniske data, for at tilvejebringe

oplysninger til brug for løsning af opgaver i henhold til loven eller til regler, som er fastsat i medfør af loven eller Det Europæiske Fællesskabs forordninger. Politiet yder om nødvendigt bistand hertil. Ministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte regler herom”.

Der er således især to regelsæt, der er sat ud af kraft:

Det gælder for det første den grundlovssikrede beskyttelse af den private ejendom, hvorefter en myndighed skal have indhentet en ransagningskendelse ved retten for at kunne skaffe sig adgang til ejendommen. I de tilfælde, hvor der er hjemmel til kontrolbesøg, være sig anmeldte eller uanmeldte, stilles der ikke krav om en forudgående retskendelse.

For det andet er en række retssikkerhedsgarantier i henhold til Lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb væsentligt indskrænket. Denne lov indeholder bestemmelser om, at besøget som hovedregel skal anmeldes med to ugers varsel, at et kontrolbesøg skal indledes med en skriftlig information om kontrollen, at man har ret til sagkyndig bistand under kontrolmødet, og at dette skal afsluttes med en skriftlig rapport.

Det betyder, at et forvarsel på 14 dage, som angivet i lov om retssikkerhed ved offentlig forvaltning, er sat ud af kraft. Kontrolbesøg kan således ske uanmeldt.

Reglen om adgang til sagkyndig bistand kan ikke bruges til at ”vinde tid”. Kontrolløren skal ikke vente på, at producenten tilkalder en rådgiver. Reglen om sagkyndig bistand er således uden praktisk betydning.

De tilbageværende retssikkerhedsgarantier på dette område er således reelt kun af formelt indhold, nemlig at man ved kontrolmødets opstart skal have en skriftlig information om kontrollen, og at der ved mødets afslutning udarbejdes en skriftlig rapport, der forudsættes underskrevet af begge parter. Producenten er dog ikke forpligtet til at underskrive, og underskriver han/hun, er det alene som en kvittering for modtagelsen og ikke udtryk for en anerkendelse af rapportens indhold.

Jeg plejer dog at anbefale, at man over sit navn skriver: "For modtagelsen kvitteres".

Skal computeren udleveres?

Jeg skal i det følgende nævne nogle forhold, der kan give anledning til tvivl:

Der har i en enkelt sag overfor mig været rejst spørgsmålet om, hvorvidt producenten kan kræve, at det materiale, der medtages skal kopieres, og spørgsmålet har været indbragt for Fødevarestyrelsen til prøvelse, hvor kravet blev afvist. I det omfang materialet ligger på producentens PC, har spørgsmålet mindre betydning, men det rejser et andet spørgsmål: Kan veterinærdyrlægerne/politiet kræve at medtage computeren, der ofte også vil indeholde private data.

Hvis producenten på stedet kan printe alt materialet ud, eller har et brænderprogram, der muliggør, at det kan lægges på en CD-rom, vil man efter min opfattelse ikke kunne stille krav om at tage computeren med ud fra det såkaldte proportionalitetsprincip, dvs. at et myndighedsindgreb ikke skal være mere vidtgående end påkrævet.

Uden at kunne påvise en konkret hjemmel hertil, mener jeg dog ud fra retssikkerhedsmæssige betragtninger, at producenten har krav på en specificeret kvittering for de dokumenter, han påtvinges at udlevere og vil kunne modsætte sig dette, hvis ikke han får en sådan kvittering.

Et andet spørgsmål man kan rejse er, om materialet skal udleveres til politiet (hvis de er til stede) eller Fødevarestyrelsen. De fleste producenter vil nok føle sig mere "tryk" ved at udlevere det til politiet, således at det er dettes ansvar, at materialet er intakt ved en eventuel senere straffesag. Som loven er udformet, er det imidlertid fødevaremyndigheden, der har kontrolbeføjelsen, og dermed også den, der har et krav på at få det udleveret.

”...producenten har krav på en specificeret kvittering for de dokumenter, han påtvinges at udlevere og vil kunne modsætte sig dette, hvis ikke han får en sådan kvittering.”

Afbrud i daglige rutiner

Kontrollen kan gribe uhensigtsmæssig ind i de daglige rutiner, for eksempel at flytning af dyr eller malkning skal afbrydes eller foregå udenfor det normale tidspunkt, hvis der eksempelvis skal tages mælkeprøver til kontrol.

Kontrollen kan i visse tilfælde give et misvisende øjebliksbillede. Som eksempel kan et dyr være taget under behandling umiddelbart inden, og man vil afvente, om dyret bedrer sig eller skal aflives eller stod for at skulle flyttes til en sygeboks. Kommer rejseholdet inden, der er fulgt op herpå, er det "sort uheld".

Adgang til privat bolig

Et centralt spørgsmål er, om kontrolmyndigheden har adgang til den private bolig. Hos landmænd er det også således, at erhverv og privatbolig ikke altid er klart adskilt, idet kontoret ofte findes i stuehuset. Derfor omfatter kontrollen også den private bolig og ikke kun kontoret, hvis der er mistanke om, at relevante dokumenter findes andet steds. Det gælder også, selvom kontoret er i staldafdeling.

Hvis man føler, at indgrebet er for vidtgående, kan man naturligvis protestere, men her "trækker man nemt det korte strå", nemlig hvis kontrollanten er uenig i producentens indsigelser, og politiet støtter kontrollanten, hvilket i praksis ofte er tilfældet. Man kan bagefter klage over behandlingen og måske få ret, men så er det jo for sent!

"Projekt retssikkerhed" ændrer næppe noget

Den nye landbrugsorganisation, Landbrug og Fødevarer, har nedsat et kommissorium, der skal undersøge retssikkerheden i landbruget, med speciel fokus på vilkårlig og langvarig sagsbehandling, uklarhed i lovgivningen og sanktionering af bagatelovertrædelser. Uanset hvad dette kommissorium kommer frem til, vil det næppe ændre på det grundlæggende regelsæt, der udspringer af EU-lovgivning, nemlig at kontrolbesøg kan ske uanmeldt, hvilket i praksis vil kunne føles krænkende.

Der er pr. 1. januar 2010 indført nye kontrolregler på det praktiske plan, nemlig at kontrollen udføres af Plantedirektoratets teknikere (er først fuldt ud gennemført hen over sommeren), men dette har intet at gøre med kontrollens indhold og form, men tjener det formål at frigøre arbejdskraft for Fødevarestyrelsens veterinærdyrlæger.

Gode råd ved kontrolbesøg

Hvis jeg til sidst skal komme med et råd er

det: Sig så lidt som muligt – man risikerer, at det der bliver sagt senere bliver brugt imod én, og at der ikke bliver taget hensyn til det, man siger. Der er selvfølgelig forhold, det kan være relevant at forklare, så det kan være en vanskelig balancegang, men i tvivlstilfælde er "tavshed guld".

Som det fremgår af bemærkningerne ovenfor, er det ikke helt uden grund, at de berørte producenter ofte føler sig mere eller mindre retsløse i forbindelse med de veterinære kontrolbesøg, og der er ikke meget der tyder på, at det grundlæggende vil ændre sig fremover.

” Sig så lidt som muligt ... i tvivlstilfælde er "tavshed guld". ”

Hvis man føler sin retsbevidsthed krænket eller bliver mødt med bødekra- og krydsoverensstemmelses sanktioner, som man finder urimelige, er det altid en god idé at få en juridisk vurdering af, om det kan bære en sag.

Kommentar fra LDM

Landsforeningen af Danske Mælkeproducenter er bekendt med, at der cirkulerer en række rygter i forbindelse med kontrolbesøg om indelåsning af familiemedlemmer, børn, der ikke må komme i skole, tilkaldelse af politi, krav om malkning i utide og så videre. Kan man det? lyder spørgsmålene efterfølgende.

For det første opleves en situation ofte forskelligt, og derudover er lovgivningen sjældent specifik nok til at give et klart svar på spørgsmålene. I sidste ende er det kun en retssag, der kan afklare, om der er sket noget ulovligt eller ej.

Det samme gælder administrative bøder, som synes ude af proportion med virkeligheden.

Spørgsmålene kan kun afgøres definitivt i retten.